

Úprava zdanění důchodů pracujících důchodců je protiústavní

20.07.2016

Ústavní soud, Brno, TZ 75/2016

Plénium Ústavního soudu (soudkyně zpravodajka Milada Tomková) vyhovělo návrhu skupiny 17 senátorů Senátu Parlamentu České republiky a **zrušilo ke dni vyhlášení nálezů ve Sbírce zákonů ustanovení § 4 odst. 3** zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona č. 346/2010 Sb.

Napadená právní úprava vytváří v rámci skupiny poživatelů důchodů pobírajících též další příjem dvě skupiny důchodců, přičemž rozlišujícím znakem je výše jiného (dalšího) příjmu. První skupinu tvoří ti, kteří dosáhnou maximálně do výše 840 000 Kč ročně, druhou skupinu pak tvoří ti, jejich příjem hranici 840 000 Kč ročně překročí. Rozdílné zacházení pak spočívá v odlišném daňovém zatížení druhé skupiny, přičemž toto odlišné zacházení jde k tíži této skupiny, neboť je vyšší – dochází ke zdanění celého vypláceného důchodu. První skupině je zdaněna pouze část důchodu přesahující 36násobek minimální mzdy. Tento daňový rozdíl je poměrně zásadní a může činit až 49 680 Kč pro rok 2015 (zdanění částky odpovídající 36násobku minimální mzdy v roce 2015, tedy zdanění 331 200 Kč sazbou 15 %) či pro rok 2016 až 53 460 Kč (zdanění částky 356 400 Kč sazbou 15 %).

V modelovém případě, kdy dva důchodci dosahující shodné roční výše starobního důchodu odpovídající 36násobku minimální mzdy, přičemž výše jejich jiných příjmů se bude lišit pouze „o korunu“ (jeden bude mít příjmy ve výši 840 000 Kč, druhý jen minimálně vyšší), bude se jejich daňová zátěž lišit (v roce 2016) o více než 53 tisíc Kč. Totožný efekt nastane i pokud budou mít oba zcela shodný celkový disponibilní příjem, tvořený jak důchodem, tak i jinými příjmy, ale bude se lišit pouze vnitřní rozložení těchto příjmů dle zdrojů (o částku příjmů přesahující hranici 840 000 Kč u jednoho z poplatníků bude vyšší důchod druhého z poplatníků, který uvedenou hranici nepřekročí).

Ačkoliv je Ústavní soud zdrženlivý v oblasti daňových zákonů, neboť záležitosti optimálního daňového zatížení patří mezi tzv. typicky politické otázky, neznamená to absolutní vyloučení daňových otázek z přezkumných pravomocí Ústavního soudu. V nyní posuzovaném případě je podstatná nikoliv sama skutečnost, že je odlišně zacházeno s důchodci, kteří mají vedle důchodu jiný příjem, ale primárně konkrétní forma tohoto zacházení. Princip rovnosti ve vztahu k daňovému zákonodárství vyžaduje, aby daňový zákon zatěžoval poplatníky rovnoměrně a je třeba připomenout také princip tzv. horizontální spravedlnosti, podle kterého poplatníci, kteří mají relativně stejně vysokou platební schopnost, by měli platit stejnou daň a nemělo by přitom být rozlišováno, jaký zdroj (původ příjmů) se daní. V projednávaném případě dochází ke zcela extrémnímu nepoměru mezi odlišností v daňové zátěži v relaci k odlišnosti ve výši příjmů a jde tak o případ svévole při rozlišování situací či subjektů, který je v rozporu s právem na rovné zacházení.

Ústavní soud naopak neshledal, že by právní úprava představovala pro poplatníky nepřiměřené břemeno mající rdousící účinek ve vztahu k jejich majetkové či příjmové základně (ke zdanění celého důchodu dochází v případě dalšího příjmu přesahujícího průměrně 70 tis. Kč měsíčně) a dodává, že zdanění důchodů samo o sobě za protiústavní nepovažuje, neboť jde o otázku hospodářské a sociální politiky, při které má zákonodárce značnou volnost úvahy co do volby prostředků, kterými bude svou politiku realizovat.

S ohledem na zrušení napadeného ustanovení v průběhu zdaňovacího období Ústavní soud dodává, že **v zájmu právní jistoty a předvídatelnosti právní úpravy** a také v zájmu předcházení možným dalším nerovnostem, které by mohly být způsobeny nepředvídatelnou, resp. dílčí aplikací daného ustanovení pouze pro část zdaňovacího období, **je toto ustanovení neaplikovatelné na zdaňovací období roku 2016 jako celek.**